

**Phatlalatso ea Lefats'e
ea Litokelo
tsa Botho**

Phatlalatso ea Lefats'e
ea Litokelo
tša Botho

Lefapha la liphatlalatso la
Machaba a Kopaneng, Maseru

Phatlalatso ea Lefats'e ea Litokelo tsa Botho e hlahisitsoe ke Lefapha la Liphatlalatso la Machaba a Kopaneng Maseru.

Phatlalatso e fetoletsoe Sesothong ke : Malume Mohale oa Lefapha la Liphatlalatso la Machaba a Kopaneng – Maseru.

2 Phatlalatso ena e fumaneha mahala atereseng e latelang

United nations Information Centre
United Nations Road
United Nations House-Mabapi le Maseru Club
P.O Box 301
Maseru-100
Lesotho

Nomoro ea mohala : (09266) 312496
Nomoro ea fax : (09266) 310042

Selelekela

Ka la 10 ts'itoe 1948, 'Moka oa Linaha tsa Selekane sa Machaba a Kopaneng o ile oa ananela le ho thoholetsa Phatlalatso ea Machaba ea Litokelo tsa Botho, e tsoelang pele maqepheng a latelang. Kamorao ho ketso ena, 'Moka o boetse oa ipiletsa ho linaha ho phatlalatsa ka mekhoa eohle se hlahang kahare ho Phatlalatso ena, le ho khothaletsa hore e abeloe bohle, e manehoe hohle, e baloe le ho hlaloso kapa ho hlakisoa, haholo – holo likolong le litsing tse fapaneng tsa thuto ho sa nyatsoe boemo ba se – polotiki ba naha kapa tikoloho.

Batho bohle ba tsoetsoe ba ena le litokelo tse le lekanang esita le bolokolohi ba mantlha.

Machaba a kopaneng a itlametse ho khotlaetsa, ho baballa le ho nts'etsapele litokelo tsa motho e mong le e mong. Mohloli oa boitlamo bona ke molao oa motheo oa machaba a kopaneng o tiisang ts'epo ea li chaba tsa lefats'e tumelong ea tsona kananelong ea litokelo tsa mantlha tsa botho, seriti sa tlhaho esita le boleng ba motho ka mong.

Bukana ena ea machaba a kopaneng, e phatlalatsa ka mokhoa o hlakileng o bobebe litokelo tsa motho e mong le e mong ka ho lekana.

4 Litokelo tsena ke tsa mong le mong. Ke tsa hao.

Ithute le ho li tseba. Thusa ho li nts'etsa pele le ho li baballa molemong oa hao le oa sechaba sa heno.

Patlalatso ea lefats'e ea litokelo

Tsa botho

Ketelopele

Ho hlokomelehile hore, kananelo ea seriti sa tlhaho sa motho ka mong, tekano ea litokelo tsa bohle ka botlalo; ke motheo oa tokoloho, toka le khotso lefats'eng,

Ho hlokomelehile hore, ho se tsotelle le ho nyefola, litokelo tsa batho ho tsoetse liketso tsa bokoeta tse sehang letsoalo. Ho tla ha lefats'e leo ho lona batho bohle ba tlang ho natefelo a ke bolokolohi ba puo ho nts'a maikutlo, tumelo esita le bolokolohi ba ho hloka ts'abo le ho labalabela khotso, le thoholelitsoe e le taba-tabelo e ka sehlohong ea motho e mong le e mong.

Ho hlokomelehile hore, hase toka hore mang kapa mang sumeletsoe ho phaphatheha kapa ho nka lihlomo e le mokhoa oa ho qetela oa ho its'ereletsa khahlanong le khatello, bokhoba, bokhobo esita le ho tlatlaptjoa empa litokelo tsa batho li hloka ho ts'ireletsoa ke molao.

Ho hlokomelehile hore, ho bohlokoa ho khotsoletsa nts'etsopele ea maemo a setsoalle se mofuthu pakeng tsa lichaba tsa lefats'e.

Ho boetse ho hlokomelehile hore, lichaba tsa machaba a kopaneng molaong oa motheo oa mokhatlo, li boetse li tiisitse tumelo ea tsona litokelong tsa mantlha tsa botho, seriting sa motho sa tlhaho, tlhompfo ea boleng ba motho e mong le e mong esita le tekano ea litokelo tsa bohle ho sa nyatsoe botona kapa bot's ehali. Lichaba tsena li ikitlapele ho nts'etsapele setsoalle le ho ntlafatsa maemo a bophelo a lichaba tsa tsona ka bolokolohi bo phethahetseng,

Ho hlokomelehile hore, Linaha tsa Selekane sa Machaba a Kopaneng, li ts'oarane ka matsoho le Mokhatlo ona oa Lefats'e, li itlametse ho nts'etsapele tlhompfo le kananelo ea litokelo tsa batho esita le bolokolohi ba manthla ba motho e mong le e mong lefats'eng ka bophara,

6 *Ho hlokomelehile hore*, kutluisiso e akaretsang ea litokelo tsena le bolokolohi bona e bohlokoa haholo ho fihlela ka botlalo boitlamo bona,

Ka Hona,
'Moka oa Linaha tsa Selekane sa Machaba a Kopaneng

o thoholetsa

Phatlalatso ea Lefats'e ea Litokelo tsa Batho

e le kakaretso ea boiphihlelo ba batho bohle esita le ea lichaba tsohle boo ka bona motho e mong le e mong, karolo efe ea sechaba, ba tlang ho lula ba behile Phatlalatso ena maitkutlong thutong ea nts'etsapele le tlhompfo ea litokelo tsa batho le bolokolohi ba bona ka mekhoha e akofisang tsoelopele litokolong tsa bona kapa

lefats'eng ka bophara pababalong ea kananelo ea tsona ka ho phethahala pakeng tsa lichaba tsa Linaha tsa Selekane le kahare ho litikiloho tseo lichaba tsa tsona li laoloang ka molao ke Naha tseo.

Temana 1

Batho bohle ba tsoetsoe ba lokolohile 'me ba e na le seriti le litokelo tse lekanang. Ba hlohonolofalitsoe ka kellelo le botho, 'me ba lokela ho sebeletsa ho phelisana ka khotso.

Temana 2

Motho e mong le e mong o na le tokelo ea ho natefee-
loa ke litokelo le bolokolohi ho latela ka moo li tekiloeng kahare
ho Phatlalatso ena, ho se khethlollo ea mofuta ofe kapa ofe eo a e
etsetsoang ho latela lebala la motho ea joalo, morabe, botona
kapa bots'ehali, leleme kapa puo, tumelo, lipolotiki kapa mai-
kutlo, bochaba, thepa, thlaho kapa boemo bofe kapa bofe bo
khesang.

8

Ho sa le joalo, ha ho khethollo e tla etsoa ho ipapisit-
soe le maemo a bo-politiki, taolo ka molao kapa maemo a naha
kapa tikoloho eo motho a hlahetseng ho eona, ho latela hore na
naha kapa tikoloho e joalo e ea ipusa kapa che, kapa hona hore
na e tlaasa thlokomelo ea e 'ngoe, kapa tlaasa maemo a mang a
khinang boipuso ba eona.

Temana 3

Motho e mong le e mong o na le tokelo ea ho phela,
bolokolohi le ts'ireletso ea botho.

Temana 4

Ha ho motho ea tla bolokoa kapa ho sebelisoa tlaasa
maemo a joalo; bokhoba le ho hoeba ka bona li tla thibelo a ka
mekhoa eohle.

Temana 5

Haho motho ea tlang ho etsetsoa kotlo tse tlatlapang, tse khopo kapa tse se nang botho.

Temana 6

Motho e mong le e mong o na le tokelo ea ho ananeloa ele motho tlaase moalo kae kapa kae

Temana 7

Bohle ba a lekana tlaase molao 'me ba na le tokelo e lekanang ea ho ts'ireletsoa ke ona ho se khethollo ea letho. Bohle ba na le tokelo ea ho ts'ireletsoa ka ho lekana khahlanong le khethollo ea mofuta ofe kapa ofe a amanang le khethollo ena.

Temana 8

Motho e mong le e mong o na le tokelo ea ho fumants'oa pheko e phethahetseng ke makhotla a lokelang a molao a naha bakeng sa liketso tse khahlanong le litokelo tsa mantlha tseo motho ea joang a li abetsoeng ke molao oa motheo kapa ona molao ka seko.

Temana 9

Ha ho motho ea lokelang ho ts'oaroa, ho bolokoa litlamong kapa ho phaphathehisoa ho se bopaki ba letho.

Temana 10

Batho bohle, ka ho lekana ho phethahetseng, ba na le tokelo ho sehloeng tsebe ke mokhotla a toka a molao a ikemet-seng a se nang lits'ekamelot tsa letho, moo ho lekoang ho fihlela litokelo le lits'oanelo tsa motho esita le litlolo tsa molao khahlanong le motho ea joalo

Temana 11

(1) Motho e mong le e mong ea qosoang ka tlolo ea molao o na le tokelo ea ho nkuoa a se molato ho fihla qeto ena e fihleloa, ho latela molao, ka khotleng la sechaba, moo atla beng a khohlisehile hore o fumants'itsoe menyetla eohle ea bobuelelli ba hae.

(2) Haho motho ea tla ts'oaroa a le molato oa tlolo efe kapa efe ea molao, holatela ketso efe kapa efe e neng e sa oele tlaasa tlolo tsa molao; tlaasa melao ea naha le ea lefats'e nakong eo ketso e joalo e neng e etsoa. Ho sa le joalo, ha ho kahlolo e boima e tlang ho fanoa e fetang e neng e lokela tlolo e joalo ea molao mothating oo e neng e etsoa.

10

Temana 12

Ha motho eo ho tla tsungoa-tsungoane ba boikhutso ba hae, lelapa, lehae kapa bao a kopanang le bona kapa hona ho hlaseloa hoa setumo le sebopeho sa hae. Motho e mong le e mong o na le tokelo ea ts'ireletso ke molao khahlanong le tlhaselo tsena kapa boitsunya - tsunyo Bona.

Temana 13

Motho e mong le e mong o na le bolokolohi ba ho tsamaea le ho haha kahare ho meeli ea Naha e'ngoe le 'ngoe.

(2) Motho e mong le e mong o na le tokelo ea ho tsoa kahare ho naha efe kapa efe, esita le ea habo, le hona ho khutlela naheng ea habo hape.

Temana 14

(1) Motho e mong le e mong o na le tokelo ea ho batla le ho natefelo a ke ts'ireletso tliekefetsong linaheng tse ling.

(2) Tokelo ena e ke se qoholloe khahlanong le liqoso tseo bonneteng li tsoetsoeng ke tlolo tsa molao tse bopolitiki ka sebopeloh kapa tse khahlanong le maano le maikemisetso a machaba a kopano.

Temana 15

(1) Motho e mong le e mong o na le tokelo ea ho ba le bochaba.

(2) Ha ho motho ea tla tingoa bochaba kapa hona ho sitisoa ho bo fetola.

Temana 16

(1) Banna kapa Basali ba fihletseng lilemo tsa lenyalo ho sa nyatsoe 'mala, bochaba, kapa tumelo tsa bona ba na le tokelo ea ho nyala le ho theha lelapa. Ba na le tokelo tse lekanang lenyalong mothating oa lenyalo esita le pheletsong ea lona.

(2) Kano tsa lenyalo li tla kenoa feela ka bolokolohi le tumellano e phethahetseng ea ba rerang ho ba banyalani.

(3) Lelapa ke karolo ea motheo ea thlaho ; ea manthla; ea sechaba 'me le lokela ho ts'ireletsoa ke sechaba le Naha.

Temana 17

(1) Motho e mong le e mong o na le tokelo ea ho ba le thepa ka bo-'ngoe le ka kopanelo le ba bang.

(2) Ha ho motho ea tla sitisoa ka thepa ea hae ho se mabaka.

Temana 18

12

Motho e mong le e mong o na le tokelo ea bolokolohi ba maikutlo, boinahano le tumelo; tokelo ena e akaratsa bolokolohi ba ho fetola bolumeli kapa tumelo, bolokolohi ka bo-'ngoe kapa le ba bang, ka lekunutu kapa poaneng ho bonts'a bolumeli kapa tumelo ena ka thuto, ka ho e nts'etsapele, ka ho rorisa esita le ka ho e ananela.

Temana 19

Motho e mong le e mong o na le tokelo ea bolokolohi ba maikutlo le ho a nts'a; tokelo ena e akaretsang bolokolohi ba ho ba le maikutlo ho se maikutlo ho se ts'itiso, ho batla, ho amohela le ho fetisa litaba le maano ka mokhoa ofe kapa ofe oa bophatlalatsi ho sa nyatsoe meeli.

Temana 20

(1) Batho bohle ba na le tokelo ea bolokolohi ba ho kopana le ho khobakana ka khotso.

(2) Ha ho motho ea tla tlamelloa ho basetho sa mokhatlo ofe kapa ofe.

*

Temana 21

(1) Motho e mong le e mong ona tokelo ea ho nka karolo pusong ea naha ea habo ka ho iketa kapa ka baemeli bao ikhethetseng bona ka bolokolohi.

(1) Batho bohle bana le tokelo tse lekanang phumants'ong ea lits'ebeletso tsa sechaba ka hare ho naha bona.

(3) Thato ea sechaba e tla ba motheo oa matla oa puso; sena se tla iponts'ahatsa ka ho ts'oaroa hoa likhetho tsa 'nete nako le nako. Likhetho tsena li tla akaretsa 'me khetho e be e lekanang ea lekunutu kapa e be ka mekhōa e amanang e fang mokhethi bolokolohi ba ho khetha.

Temana 22

Motho e mong le e mong e le karolo ea sechaba, o na le tokelo ea ho abeloa lithuso tsa 'muso tsa sechaba, le ho tse-bisoa sena ka boikitlahetso ba naha esita le ts'ebeliso 'moho ea lefats'e ho ipapisitsoe le motheo le lihlahisoa tsa Naha ka 'ngoe, moruo, litokelo tsa sechaba le tsa bochaba tseo motho ea joalo a ke keng a phela ntle le tsona ho latela seriti sa hae sa thlaho le bolokolohi ba ho ntlafatsa botho ba hae.

Temana 23

(1) Motho e mong le e mong o na le tokelo ea ho sebetsa, bolokolohi ba ho ikhethela mohiri, maemo a lokileng, a khotsofatsang a ts'ebetso esita le ho ts'ireletsoa khahlanong le tlhokahalo ea mosebetsi.

(2) Motho e mong le e mong, ho se khethollo ea mofuta ofe, o na le tokelo ea ho fumants'oa moputso o lekanang ts'ebetso.

14 (3) Motho e mong le e mong ea sebetsang o na le tokelo ea ho fumants'oa litsiane tse khotsofatsang tse tla fa ena le ba lelapa la hae bophellong bo lokelang seriti sa motho sa thlaho; ha tlhokahalo e le teng, litsiane tsena li ka tlatselletsoa ka mekhoha e meng ea thuso tsa 'muso tse reretsoeng sechaba.

(4) Motho e mong le e mong o na le tokelo ea ho theha le ba setho sa mekhatlo ea basebetsi e tla sireletsa lithloko tsa hae.

Temana 24

Motho e mong le e mong o na le tokelo ea phomolo le boithapollo ho akaretsoa ho sebetsa lihora tsa mosebetsi tse lokelang, tse khotsofatsang, esita le ho ba matsatsing a phomolo nako le nako motho ea joalo a ntse a lefshoa moputso oa hae kaofeela.

Temana 25

(1) Motho e mong le e mong o na le tokelo ea maemo a bophelo a lokelang bophelo le ho phela hantle hoa hae le lelapa la hae, ho akaretsoa lijo, liaparo, bolulo le thlokomelo ea bophelo le phumants'oa ea lithuso tsa 'muso tsa sechaba tse hlokahalang, esita le tokelo ea ho thusoa nakong ea thlokahalo ea mosebetsi, bokuli, bokoa, bohloholali, botsotso kapa thlokahalo ea bokhoni ba boiphiliso ho latela maemo a seng bolaoling ba motho ea joalo.

(2) 'Ma le ngoana ba na le tokelo ea ho fumants'oa thlokomelo le thuso e khethehileng. Bana bohle ho sa khethollo hore na ba hlahile ka thoko kapa lenyalong, ba na le tokelo ea ho fumants'oa thuso tse ts'oanang tsa 'muso tse reretsoeng sechaba.

15

12.

Temana 26

(1) Motho e mong le e mong o na le tokelo ea thuto. Thuto ha e na ho lefelloa bonyane hlopheng tsa manthla le tsa mathomo. Thuto ea mathomo e tla tlama. Thuto tsa mahlale le tse holimo li tla ts'oanela hore le li leke ho anela bohle athe thuto e phahameng e tla anela bohle ka ho lekana ho ipapisitsoe le boiphhelelo ba motho ea joalo.

(2) Thuto e tla ipapisa le ho ntlafatsa ka botlalo botho ba motho le ho matlafatsa thlomphe ea litokelo tsa botho le bolokolohi ba mathomo. E tla nts'etsapele kutluisiso, mamello le setsoalle pakeng tsa lichaba, merabe kapa lihlopha tsa tumelo tse fapaneng 'me e tla nts'etsa pele mananeo a Machaba a Kopaneng bakeng sa paballo ea khotso.

(3) Batsoali ba na le tokelo ea manthla ea ho khetha thuto e tla fuoa bana ba bona.

Temana 27

16 (1) Motho e mong le e mong o na le tokelo ea ho nka karolo ho tsa bochaba tsa sechaba, ho natefelo ke tsa boqapi le ho arola le ho arolelana ho tsa tsoelopele tsa mahlale le menyetla ea tsona.

(2) Motho e mong le e mong o na le tokelo ea ts'ireletso ea ts'ekamelot tsa hae tsa moea le tse hlahisitsoeng ke eng kapa eng, tsa mahlale, bongoli kapa boqapi boo motho ea joalo e leng sengoli.

Temana 28

Motho e mong le e mong o na le tokelo ea ho phela sechabeng kapa lefats'eng leo ho lona litokelo le bolokolohi ba hae kamoo li tekiloeneng ka hare ho Phatlalatso ena li ka fihleloang ka teng.

Temana 29

(1) Motho e mong le e mong o na le mesebetsi sechabeng eo ka eona feela, bolokolohi le ntlafatso e phethahetseng ea botho ba hae e ka phethahalang ka eona.

(2) Nts'etsopeleng ea litokelo le bolokolohi ba hae, motho e mong le e mong o tla khinoa le ho angoa feela ke se tekiloeng ka molao ka sepheo sa ho baballa thlokomelo le thlompheo ea 13.

Litokelo le bolokolohi ba ba bang, khotsofatso ea metheo e nepahetseng ea botho, tsamaiso ea sechaba esita le bophelo ka kakaretso pusong ea sechaba ka sechaba.

(3) Litokelo tsaena le bolokolohi bona, ho se be mohla li ka nts'etsoang pele ka mekhōa e khahlanong le boitlamo le maikemisetso a Machaba a Kopaneng.

Temana 30

Ha ho letho le tekiloeng kahare ho Phatlalatso ena le tla tolokoa le neha Naha efe kapa efe; sehlopha kapa motho tokelo efe kapa efe; ho nka karolo ketsong efe kapa efe; kapa ho etsa ketso ea mofuta ofe kapa ofe eo sepheo sa eona e leng ho tlatlapa efe kapa efe ea litokelo le bolokolohi joalo ka ha li tekiloe koano

